

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

De 144.000 verzegelden

(Openbaring 7:1-8)

II

Licht in de duisternis!

Een lucht van wind en wolken zwart, duisternis die van alle vier hoeken (windstreken) de wereld bedreigt. Onze wereld, en dus bij wijze van spreken niet alleen „Egypte”, maar ook „Gosen” (vgl. Ex. 10:21-23). Die wereld waarin gelovigen en ongelovigen hun werk en woonplaats hebben.

Maar toch ook daar troost — de enige! Want:

vs 2 ... ik zag een anderen engel opkomen van de opgang der zon

d.i. van de kant van het licht — en zijn komst spelt ook metterdaad licht temidden van die, nog in bedwang gehouden, maar van alle kanten dreigende, inktzwarte orkanen van de toorn van God en het Lam!

hebbende het zegel van den levenden God; en hij riep met luider stem tot de vier engelen, aan wie gegeven was aan de aarde en de zee schade toe te brengen,

Vs 3 en hij zeide: Brengt geen schade toe aan de aarde, noch aan de zee, noch aan de bomen, voordat wij de knechten van onzen God aan hun voorhoofd verzegeld hebben.

Het „kruis-teken” van Ezechiël 9

Dit visioen doet in sterke mate denken aan het visioen, dat een andere balling, Ezechiël, ontving.

Ezechiël wordt vanuit Babel (1:3) door Gods Geest in gezichten naar Jeruzalem gebracht, en door stad en tempel rondgeleid om de grote gruwelen met eigen ogen in aanschouwing te nemen, die in Gods stad en tempel worden bedreven (Ez. 8).

Dáár is de plaats van handeling dus Jeruzalem, de stad Gods vol van afgoderij (8:3 v.v.), tot in de tempel (8:7 v.v.), afval bedreven door mannen, zelfs de oudsten van Israël (8:11 v.v.; 8:16 v.v.) en vrouwen (8:14, 15), waarover Gods oordelen zich gaan voltrekken (9:1 v.v.), te beginnen bij het heiligdom (9:6).

Maar eer deze vernietiging begint, vanuit het Noorden (9:2), de kant van Babel dus, juist daar waarvandaan Israël hulp verwacht (vgl. 8:5), ziet Ezechiël één man ... in linnen gekleed (als een priester?) met een schrijfkoker aan zijn zijde (9:2).

Deze „priester-schrijver” krijgt van God de opdracht: trek midden door de stad, midden door Jeruzalem, en maak een teken op de voorhoofden der mannen die zuchten en kermen over al de gruwelen die daar bedreven worden (Ez. 9:4).

Dat „teken” is blijkens de tekst niet anders dan de laatste letter van het hebreeuwse alfabet, de t. Deze werd in de tijd van

Ezechiël geschreven als een iets achteroverhellend kruis. Door dit kruisteken, dat overigens wel voor meer doeleinden werd gebruikt (Job 31:35 „handtekening”) werden de gelovigen uitgezonderd van het komende gericht. Bijna zouden we zeggen: gemerkt door „het teken des kruises” blijven ze gespaard ten leven. Midden in een stad, Gods stad, die het geloof in de God van Israël had verloren, zijn ze „dienstknechten van onzen God” gebleven, dwars tegen de publieke (politieke en religieuze) overtuiging van de massa in. Daarmee toonden zij hun leven te willen verliezen — en daarom is er juist voor hén toekomst in Jeruzalem; voor de anderen niet.

Het naam-zegel van Openbaring 7

In Openbaring 7:1-8 lezen we iets dergelijks. Ook hier is sprake van Gods gericht, zij het dat dit nu wereldproporties aanneemt: Gods oordelen bedreigen de hele wereld van alle kanten, een wereld vol afval, maar waarin ook „dienstknechten van onzen God” leven.

Een engel, die kennelijk Gods vertrouwde is, beschikt over het koninklijk groot-zegel. Uit Esther 8:8 blijkt bijv. van hoeveel belang de beschikking over zo'n zegel is. Het kan verschillende vormen hebben: zegelring, cylinder enz. Soms bevat het een symbolische voorstelling, soms ook de naam van de betreffende persoon. Uit Openbaring 7 blijkt niet van welke vorm hier sprake is.

E. R. Postma

In Openbaring 14:1 komen we echter een stap verder. Opnieuw gaat het over de 144.000 verzegelden, maar nu wordt uitdrukkelijk vermeld: op wier voorhoofden zijn naam (nl. van het Lam) en de naam zijns Vaders geschreven stonden. Klaarblijkelijk hebben we met een naamzegel te doen, en dan als eigendomsmerk (vgl. H.C. Zondag 1; Ex. 19:5). Een zegel dat zegt: deze behoren Mij toe. Daarom kunnen ze ook genoemd worden: de losgekochten van de aarde (14:3), gekocht uit de mensen als eerstelingen voor God en het Lam (14:4). Eerstelingen, eerstgeborenen zijn Gods eigendom (Ex. 13:1). Ze zijn Gods slaven, dienstknechten (Op. 7:3) en hebben Hem dan ook metterdaad gediend: ze zijn geen andere goden nagehoereerd (14:4) en in hun mond is geen leugen gevonden; zij zijn onberispelijk, d.w.z. ze héétten christenen en ze wáren het ook (14:5).

Opvallend is daarbij bijv. Openbaring 13:16, 17: „zij die het merkteken, de naam van het Beest, of het getal van zijn naam hebben”. Ook de anderen zijn dus „getekenden,

gemerkten”. En mét het Beest gaan zij ten onder.

Maar van die 144.000 geldt, wat Paulus over Gods dienstknechten schrijft: de Here kent de zijnen, en: een ieder die de naam des Heren noemt, breke met de ongerechtigheid (2 Tim. 2:9). Door alles heen ként de Here hen. Zonder zijn wil valt nog geen haar van hun hoofd. Zij worden, door alle oordelen heen, met lichaam en ziel, in leven en sterven, bewaard ten eeuwigen leven. Voor hén is er toekomst in het (nieuw) Jeruzalem (Op. 21 en 22).

Vs 4-8 En ik hoorde het getal van hen die verzegeld waren: honderd vier en veertig duizend uit alle stammen der kinderen Israël's. Uit den stam Juda twaalf duizend verzegelden... uit den stam Benjamin twaalf duizend verzegelden.

Volkstelling in Israël

De vraag is uiteraard, hoe we dat symbolische getal 144.000 moeten verklaren. De eerste vingerwijzing is de toevoeging „uit alle stammen der kinderen Israëls”, waarna achtereenvolgens 12 stammen met elk 12.000 verzegelden worden opgesomd (gemakshalve hebben we hierboven alleen de eerste en de laatste overgeschreven).

De vermelding van die 12 stammen helpt ons op weg naar de ontleding van het getal in „12 x 12 x 1000”.

Ook herinnert de vermelding van „alle stammen der kinderen Israëls” ons aan het feit, dat een volkstelling in Israël op een andere wijze becijferd werd, dan bij ons bijv. het geval is wanneer om de tien jaar een volkstelling in Nederland wordt gehouden. Bij ons gaat het om het totaal der losse individuen, hooguit verdeeld in gezinnen met zo-en-zo-veel kinderen. Maar bij Israël telt en denkt men in stammen, geslachten, families of „huizen” (vgl. de procedure in Joz. 6:14 v.v.).

Een duidelijk voorbeeld daarvan levert bijv. ook het boek Numeri (dat we gevoegelijk met ons begrip „volkstelling” zouden kunnen vertalen) zie bijv. Num. 1, waar de stammen één voor één genoemd worden, onderverdeeld in geslachten en families of „huizen”.

Sporen daarvan zijn zelfs nog te vinden in Luc. 2:1-5: ... ook Jozef trok op... naar Judea, naar de stad van David... omdat hij uit het huis en geslacht van David was, om zich te laten inschrijven... (voor de door Augustus bevolen volkstelling!).

Verder herinneren we ten overvloede aan het veelvuldig terugkeren van geslachtsregisters in de bijbel — opnieuw een bewijs hoe men onder de Joden (tot op de huidige dag!) in geslachtsverbanden dacht.

In Israël denkt, ziet en telt men de bevolking dus in stam-, geslachts- en familieverbanden.

Datzelfde brengt God ook in rekening, wanneer Hij zijn verbond met Israël opricht „van geslacht tot geslacht”. Het komt ons voor, dat dit kenmerkend element ook betrokken dient te worden bij de vraag naar de

zin van het getal „144.000”.

Israël telt 12 stammen.

Eén van die stammen treedt aan, zeg Juda.

Maar Juda is op zijn beurt ook al weer uitgegroeid tot 12 geslachten, heeft diezelfde volmaaktheid bereikt van dat getal 12. De „rijkdom” van zijn stam is even groot als die

van zijn stamvader Israël (Jacob).

Elk van die 12 geslachten uit die ene stam van Juda treedt echter op zijn beurt weer aan „tot in het duizendste geslacht”, de duizendste familie (of „huis”). Ook dat getal „1000” lijkt ons niet toevallig. Maar daarover D.V. een volgende keer verder.

Genesis 1:1 en 2

III.

Woest en ledig

Zo staat het in de Statenvertaling: woest en ledig, en dat is overgenomen in de nieuwe vertaling. Aalders heeft: ledigheid en vormeloosheid, Gispén: woestheid en leegte. In het Hebreuws staat er toehoe wa-bohoe. We hebben hier te doen met een woordenpaar zoals wij ook wel woordenparen kennen, rijmend of allittererend: hou en trouw, schots en scheef, taal noch teken, kind noch kraai, paal en perk, van de hak op de tak, met man en muis, kraak of smaak, met hand en tand. In zulke zegswijzen verschillen de betekenissen der beide paarsgewijs voorkomende woorden weinig of niet.

De betekenis van het Hebreeuwse woord toehoe kan genoegzaam vastgesteld worden uit de verbanden waarin het in het Oude Testament voorkomt. Daaraan helpt mee dat we in het Hebreuws, speciaal in poëtische taal, vaak éénzelfde gedachte tweemaal achter elkaar, maar dan in verschillende bewoordingen, uitgedrukt vinden.

In Deut. 32 : 10 treffen we het woord toehoe aan naast het woord midbar (= steppe): Hij vond hem in een land van midbar en in toehoe van wildernisgehuil.

Job vergelijkt in hoofdstuk 6 zijn vrienden met onbetrouwbare beken, die uitdrogen wanneer het heet wordt zodat men er geen water in vindt. De paden van hun loop, zo zegt dan vers 18, kronkelen zich, zij gaan heen in de toehoe en verliezen zich. De karavanen die door de woestijn trekken en die hun hoop op die beken gevestigd hebben komen beschaamd uit in hun verwachting: als ze dichtbij gekomen zijn zien ze zich bedrogen. Toehoe is hier dus een streek waar geen water, een van de eerste levensbehoeften, te vinden is.

In Job 12 : 24 lezen we dat de Heere de hoofden van het volk hun verstand ontnemt, dat hij ze doet rondlopen in een toehoe zonder weg, een ongebaande en onbegaanbare toehoe. Dat wijst ook weer op onherbergzaamheid en onbewoonbaarheid.

In deze gevallen is de toehoe, het onbewoonde, onbewoonbare, ongebaande en onbegaanbare, oorspronkelijk. In andere gevallen in de toehoe gevolg van een gericht, een verwoesting.

Jesaja 34 : 11 zegt: Hij spant daarover (dat is over het land Edom) het meetsnoer van toehoe en het paslood van bohoe, met het gevolg dat nog slechts enkele vogelsoorten zich in die streek kunnen ophouden.

In Jeremia 4 wordt het onheil dat over Juda komen zal geprofeteerd. In vers 23 en vervolgens ziet Jeremia in de geest het verwoeste land voor zich: Ik zag de aarde en zie: toehoe wa-bohoe; voorts naar de hemel en zijn licht was er niet. Ik zag de bergen, en zie zij beefden en alle heuvelen schudden. Ik zag en zie, er was geen mens en al het gevogelte des hemels was weggevlogen. Ik zag en zie, de gaarde was woestijn en al zijn steden in puin gestort. Het land is dus volkomen onbewoonbaar geworden. Het is teruggebracht tot de toestand waarin de aarde aanvankelijk verkeerde.

Alleen in Jeremia 4 komen, naast Genesis 1 : 2, de woorden toehoe en bohoe zo nauw aan elkaar verbonden voor. Met Jesaja 34 erbij hebben we dan alle plaatsen gehad waar bohoe voorkomt. Toehoe treffen we vaker aan, o.a. ook in het reeds genoemde vers Jesaja 45 : 18: als een niet-toehoe heeft Hij de aarde geschapen.

Het is dunkt mij duidelijk dat toehoe aanduidt een toestand van onherbergzaamheid, onbewoonbaarheid. Kroeze, die in eerster instantie komt tot de vertaling „woestheid”, „wildernis”, wil nog nader preciseren en zegt dan: „Er blijft ons weinig anders over dan op de etymologie (woordafleiding) af te gaan”. En dan wijst hij op een Arabisch woord dat de zin van overmoed,

aanmatiging heeft, waarna hij vervolgt: „De woestheid, de wildernis is verheven, groots, uitdagend, weerbarstig gevaarlijk; ze moest getemd worden”.

Het is echter overbodig om de etymologie te raadplegen. Dat is ook niet ongevaarlijk. Een woord kan in de loop van de tijd een betekenisverschuiving ondergaan hebben. Een woord kan ook in twee zustersloten verschillende kanten uitgaan wat z'n betekenis betreft. Denk maar aan het feit dat het Duitse „Meer” zee betekent, terwijl het Duitse „der See” het meer is. Dominees moeten voorzichtig zijn met op de preekstoel of in lezingen te vertellen: oorspronkelijk betekent het woord dat er staat dát. Zoiets kan goed zijn wanneer de Nederlandse vertaling geen volkomen gelijkwaardig woord kan bieden. Maar 't is gevaarlijk wanneer men wat betreft de oorspronkelijke taal zélf gaat terugtasten naar een oorspronkelijke zin. Ik moge de collega's aanraden het leerzame en boeiende boek van James Barr, *The semantics of biblical language*, te lezen en te bestuderen.

Toehoe drukt uit: onherbergzaamheid, en de betekenis van bohoe moet daar wel dicht bij liggen: De aarde was aanvankelijk onherbergzaam en onbewoonbaar, „onleefbaar”.

Duisternis.

Het vervolg van vers 2 wordt door Aalders vertaald met: duisternis over een vloed. Volgens deze auteur hoort dit nog bij: de aarde was. Dus: de aarde was... duisternis over een vloed. Gispén o.a. denkt er anders over. Hij is van oordeel dat we het koppelwerkwoord — dat in het He-

B. Jongeling

breeuws vaak weggelaten wordt — erbij moeten denken, dus: en duisternis was (of lag) op de oppervlakte van de vloed. Achter het woord voor „vloed” of „oceaan” is door verschillende geleerden een mythische gestalte gezocht, maar daar zullen we nu niet op ingaan. In het Oude Testament ziet het woord heel in het algemeen op de wateren, de wateren in de oceanen en zeeën en rivieren, ook het grondwater dat soms dreigend boven kan komen valt eronder. Welnu, het is aanvankelijk nog niet zo dat zeeën en oceanen hun eigen plaats hebben, afgegrensd door hoger gelegen land-streken. De wateren zijn nog niet ingedamd — dat gebeurt op de derde dag —, ze kunnen vrijelijk hun gang gaan, ze kunnen alles overspoelen. Ik denk hier aan Job 38, waar de Heere Jobs kleinheid in het licht stelt. Daar lezen we o.a.: Wie heeft de zee met deuren afgesloten...; en verderop: Tot hiertoe en niet verder zult gij komen, hier zal de trots uwer golven blijven staan! De Heere spreekt daar van Zijn scheppingswerk.

De mens heeft in zijn cultuurarbeid menigmaal de wateren een halt toegeroepen. Daar weten we hier in Nederland alles van. Overstromingen zijn in ons lage landje aan de orde van de dag geweest. Wij hebben dijken aangelegd, wij hebben meren leeggemalen, wij hebben de Zuiderzee herschepen in landbouwgrond, door de deltawerken verhinderen wij de zee in te breken. De moderne techniek maakt in dit opzicht veel meer mogelijk dan vroeger kon gebeuren. Vroeger moest men het maar laten geworden dat hele gebieden telkens weer onder liepen, en men moest maar wachten tot ze weer droog vielen. Indamming, bedijking maken gebieden die anders onbewoonbaar zijn voor bewoning geschikt. Dat „de vloed” vernietigend kan inbreken blijkt op het duidelijkst bij de zondvloed. Dan komt het water van boven en van beneden af over de aarde stromen en vernietigt het alle

leven. Aan de andere kant maakt bevoeding dorre streken vruchtbaar en daarmee bewoonbaar. In beide gevallen echter, door het tegenhouden van een teveel aan water en door het toelaten van water waar te weinig is, beheerst de mens „de vloed”, verricht hij cultuurarbeid, maakt hij de aarde tot een oord waar hij wonen kan.

Welnu, God heeft in hetgeen in vers 9 van Genesis 1 beschreven staat — de verzameling van de wateren op één plaats, in de zeeën en oceanen — de toestand van vers 2 opgeheven. In de situatie van vers 2 kunnen de wateren vrijelijk overal heen stromen: er is geen vast, afgebakend bestand van „het droge”.

Aalders is van oordeel dat de aarde, zoals die in vers 2 getekend wordt bestond uit een vloeibare, brijachtige massa. Hij stelt zelfs serieus de vraag of we daarbij bepaald aan water moeten denken, hij gebruikt daarbij zelfs de scheikundige formule H₂O (De goddelijke openbaring... blz. 215). Wel beantwoordt hij deze vraag ontkennend, maar niettemin is hij van mening dat de aarde zich bevond in vloeibare toestand, of in elk geval dat de aarde met vloeistof overdekt was (aangehaald werk pag. 215). Het is m.i. veel natuurlijker te denken dat het water ongehinderd overal binnen kon stromen. Water beslaat ook vandaag nog verreweg het grootste gedeelte van het oppervlak van de aardbol. Welnu, er was aanvankelijk nog geen inperking van dat water, met het gevolg dat de aarde niet geschikt was voor plantengroei, voor bevolking door landdieren en mensen: het water ging ongehinderd z'n gang.

En nu lag er duisternis over het oppervlak van dat water. Het water was inktzwart. En ook dát, dat er duisternis heerste, maakte plantengroei en leven van dier en mens onmogelijk. Licht is een van de eerste voorwaarden voor leven. De kopjes der bloemen keren zich naar de zon. Het menselijke leven kan in duisternis niet bloeien.

Het woord „duisternis” heeft in de Schrift geen aangename klank. De plaats der grote verschrikking is de plaats der buitenste duisternis.

In het reeds aangehaalde Jeremia 4 : 23 staat: ik zag naar de hemel, en zijn licht was er niet. Dat is een gericht! In Jesaja 5 : 30 komt duisternis ook voor als een gericht. In Jesaja 59 : 9 staat duisternis in verband met onrecht en ongerechtigheid. In Ezechiël 32 : 8 is duisternis ook weer een straf. Zo zouden nog vele plaatsen te noemen zijn. Ik herinner alleen nog maar aan Golgotha waar dikke duisternis kwam, die ook het gehele land bedekte. Dat behoorde bij het gericht dat over Jezus kwam. Neen, duisternis is niet zo'n gunstige zaak. Duisternis wijst heen naar de dood. En zó was het nu in de aanvang, dat duisternis hing over het wateroppervlak dat zich al maar weer kon uitbreiden over de aarde. Die duisternis zal straks in het wereldbestel haar eigen functie krijgen in de afwisseling van dag en nacht, zoals ook de wateren hun eigen plaats en functie krijgen. Maar: ál maar duisternis, dat is geen beste zaak. Vraag het maar eens aan mensen die in een gevangenis gezeten hebben waarin geen lichtstraaltje kon doordringen. Dat is een verschrikking! Een verschrikking zijn ook de donkere nachten tijdens een waterramp, als alles overstroomd is, als het water maar golft en beukt en als men niets kan zien. Het doorbreken van de eerste lichtstralen van een nieuwe dag geeft dan, hoe ellendig de toestand overigens ook blijft, opluchting. Maar 's nachts! Je kunt niet zien waar je loopt, je kunt geen stap zetten want je kunt zo maar in het zwarte water wegzinken. Nu, zo vervaarlijk was het aanvankelijk op de aarde: duisternis lag op het oppervlak van de vloed.

Deze vertaling, ook door Gispén gegeven, lijkt mij de meest aannemelijke. Aalders geeft: (De aarde nu was) ... duisternis over een vloed. Deze auteur verdedigt zijn opvatting met twee argumenten. In de eerste plaats: er staat geen koppelwerkwoord, en, al kan dat in het Hebreuws vrij gemakkelijk weggelaten worden, het ligt toch meer voor de hand het koppelwerkwoord dat aan het begin staat (De aarde nu was...) ook te betrekken op „duisternis over een vloed”. In de tweede plaats: Waar komt ineens die vloed vandaan, die hier genoemd wordt? Vers 1 maakt er geen melding van. Aalders maakt dus toehoe en bohoe duisternis-over-een-vloed gelijklijk afhankelijk van het woordje „was”, en die drie begrippen, zo zegt hij, geven ons dan tesaamen althans enige indruk van het aanvankelijk aanzien der aarde.

Maar hiermee is, naar het mij voorkomt, niet veel gewonnen. Want ook bij Aalders' opvatting blijft de vraag: waar komt die vloed ineens van-

daan? En we hebben al gezien, gelijk Aalders zelf toestemt, dat het koppelwerkwoord gemakkelijker weggelet kan worden. Aalders houdt er, dunkt mij, niet genoeg rekening mee, dat we te doen hebben met een uiterst compacte beschrijving. En voorts: „de vloed”, „de oer-vloed” was in de oudheid een welbekend begrip. We behoeven dan ook niet te vertalen „een vloed”, al mist de desbetreffende term het lidwoord; de term komt in het Oude Testament bijna altijd zonder lidwoord voor.

De uitdrukking: „De aarde was... duisternis voor een (de) vloed” komt mij wat eigenaardig voor, vandaar dat ik de voorkeur geef aan de opvatting van Gispen.

Aalders haalt uit zijn vertaling: „De aarde was... duisternis over een vloed” de gedachte, dat de aarde bestond uit een brijachtige massa. Hij zegt: de aarde was geen vast lichaam. Ik heb hierover al een en ander gezegd. Maar waarom staat er dan niet: De aarde was... een vloed, en over die vloed lag duisternis? Zoals het er nu staat wordt de aanwezigheid van de vloed verondersteld: duisternis is het hoofdbegrip in dit onderdeel.

Terwijl de roeach van God...

De lezer neme mij niet kwalijk dat ik in dit kopje een Hebreeuws woord gebruik, want het moet nu juist over de zin van dat woord gaan. Het kan namelijk op verschillende manieren vertaald worden.

Over de zinsconstructie heb ik eerder al iets gezegd. Woord voor woord vertaald staat er: En de roeach van God zwevende over de wateren. Maar dit is een dusgenaamde omstandigheidzin, die we in goed Nederlands weergeven met: terwijl... In dit zinsdeel wordt dus een begeleidende omstandigheid uitgedrukt.

Een moeilijkheid is het woord dat met „zweven” vertaald is. Kroeze wijdt er in zijn studie een heel stuk aan. We komen het tegen in Jeremia 23 : 9, waar het hoogstwaarschijnlijk „beven” of „sidderen” betekent. Daar vinden we het intussen in een andere werkwoordsvervoeging — zo moet ik het gemakshalve wel noemen voor wie geen Hebreeuws kent — dan hier. In Deut. 32 : 11 hebben we dezelfde vervoegingsvorm als in Genesis 1 : 2, en dan hebben we alle Oudtestamentische plaatsnamen gehad waar het werkwoord aangetroffen wordt. Deut. 32 : 11 zegt: Als een arend, die zijn broedsel opwekt, over zijn jongen zweeft, zijn wieken uitspreidt, er een opneemt en draagt op zijn vlerken (nieuwe vertaling). Veelal wordt dit zo verstaan dat de arend z'n jongen leert vliegen, dat hij daarbij in de lucht blijft zweven, en dat hij zo nodig een jong op zijn vlerken neemt. Maar dan is het toch wel merkwaardig — dat moet Kroeze toegestemd worden — dat de arend niet onder maar boven zijn jongen zweeft. Kroeze ziet veeleer een parallel tussen het desbetreffende werkwoord en („zijn broedsel) opwekt”: de arend zit op de rand van het nest boven z'n jongen te beven, onrustige bewegingen te maken, zodat ze genoopt worden het nest te verlaten. Daarna komt dan pas, wanneer de jongen de sprong gewaagd hebben, dat de arend z'n wieken uitspreidt en zo nodig een jong op z'n vlerken neemt. Kroeze komt dan tot de conclusie dat het woord in Genesis 1 : 2 betekent: in onrustige beweging brengen, opzweepen. En wat betreft de roeach van God: dat is volgens Kroeze een geweldige wind, een storm. Dan hebben we dus in Genesis 1 : 2 allemaal onaangename dingen, machten die overwonnen moeten worden: de onherbergzaamheid, de duisternis over de vloed en de storm die het water opzweept.

Het woord roeach betekent: adem, wind, geest (Geest). En de toevoeging „van God” kan aanduiding zijn van een overtreffende trap. In Psalm 36 : 7 staat „bergen Gods” parallel met „geweldige watervloed”; in Psalm 80 : 11 is sprake van „cederen Gods”; in Jona 3 : 3 wordt Nineve genoemd: een grote stad voor God (de nieuwe vertaling heeft: een geweldig grote stad). Er zijn wel aparte studies gewijd aan dit gebruik van de naam van God in de Hebreeuwse taal (zie Kroeze op pag. 46).

Kroeze's conclusie heb ik al vermeld. Hij meent dat we hier met zo'n overtreffende trap te doen hebben, al vertaalt hij niet zonder meer: een geweldige wind. Hij denkt meer aan: een wind zoals alleen God die teweeg kan brengen. 't Gaat ver boven de menselijke capaciteiten uit. Maar tenslotte komt het toch wel ongeveer op hetzelfde neer: een enorme wind bracht de wateren in beroering. Het was daar op die aarde alles behalve veilig!

Zonder pertinent te beweren dat deze opvat-

ting onmogelijk is ben ik toch van een ander gevoelen. In de eerste plaats omdat het in geding zijnde zinsdeel een omstandigheidzin is. Maar in de tweede plaats — en dat is voor mij belangrijker — omdat we ook elders in de Schrift lezen van de roeach van God bij de schepping, nl. in Psalm 33 : 6: Door het woord des Heeren zijn de hemelen gemaakt, door de adem van zijn mond al hun heir. „Het woord des Heeren” en „de adem van zijn mond” staan hier met elkaar in parallelie. „Adem” en „woord” liggen dicht bij elkaar: spreken is mogelijk door ademstoten of ademstromen. Welnu, ik geef er de voorkeur aan bij roeach van God in Genesis 1 : 2 te denken aan Gods adem, die zich gereed houdt om „woord” te worden. Straks zal het zijn: En God zeide... En God zeide... Vers 2 vermeldt al dat God daarvoor klaar staat, dat zijn adem paraat is voor wat komen gaat. Zijn adem beweegt zich al over de wateren, die bekleed zijn met duisternis, straks wordt die adem tot woorden: Er zij licht! Dat het droge tevoorschijn kome!

Gispen verwerpt de opvatting van Kroeze. Hij vindt de vertaling „adem van God” beter. Toch kiest hij tenslotte voor de „oude” vertaling „geest van God”, waarnaast hij zet „kracht van God”: „De aarde is niet aan zichzelf overgelaten. De kracht van God is over haar”. En verderop schrijft hij: „Een Christen zal bij het licht van latere gegevens, vooral in het Nieuwe Testament, bij „de geest van God” in ons vs. denken aan de Heilige Geest, die, evenals de Zoon, ten nauwste bij de schepping betrokken was”. Ook deze opvatting is niet onmogelijk. Maar, ik kan het niet helpen, ik vind haar wat al te dogmaticeel.

Saamvatting.

Naar het mij voorkomt is Genesis 1 : 1 een saamvattende weergave van het gehele scheidingswerk, waarbij „hemel en aarde” ziet op het waarneembare bestand. Vers 2 is een inleidende opmerking, die onmisbaar is voor het verstaan van het vervolg, waar de verschillende werkzaamheden beschreven worden, door welke werkzaamheden de onherbergzaamheid en onbewoonbaarheid van de aanvankelijke aarde worden opgeheven.

God doet in het werk der zes dagen op goddelijke wijze wat de mens later op menselijke wijze doen zal: cultuurarbeid, drooglegging, indamming, beplanting, bevloeiing. Hij geeft de voorwaarden voor menselijk leven, op basis waarvan de mens straks kan voortbouwen in uitvoering van zijn cultuurtaak, welke uitvoering permanent afhankelijk is van de in den beginne gegeven mogelijkheden. Daarbuiten, daarboven kunnen wij niet komen. Geen werkers van het eerste maar van het tweede uur. Daarin kunnen we groot zijn maar we blijven onveranderlijk klein.

Uitweiding over Deut. 2 : 10.

De lezer herinnert zich dat we hebben gehandeld over een bepaald type van Hebreeuwse zinnen, dat menigmaal dient om een verduidelijkende opmerking te geven, nodig tot recht verstand van hetgeen volgen gaat. In de voorbeelden die we genoemd hebben beginnen deze zinnen met het voegwoord, waarna achtereenvolgens onderwerp en gezegde komen.

Een bekende Hebreeuwse grammatica (Gese-

nius-Kautzsch) handelt ergens (paragr. 106) over de verschillende betekenissen die de Hebreeuwse voltooid tegenwoordige tijd kan hebben. Dan wordt daar gezegd dat die voltooid tegenwoordige tijd gebruikt kan worden in min of meer tussen haakjes staande zinnen welke dienen om het vervolg te motiveren (ik zou liever zeggen: duidelijk te doen zijn). Dan worden verschillende ook door mij genoemde voorbeelden opgesomd, maar voorts ook Deut. 2 : 10. In de nieuwe vertaling lezen we daar, tussen gedachtenstreepjes:

De Emieten hadden eertijds daarin gewoond, een groot en talrijk volk, lang als de Enakieten; ook dezen werden voor Refaïeten gehouden, evenals de Enakieten, maar de Moabieten noemden hen Emieten. En in Seïr hadden eertijds de Horieten gewoond, maar de zonen van Ezau hadden hen uit hun gebied verdreven, hen verdeld en zich in hun plaats gevestigd, evenals Israël gedaan heeft met het land, dat de Heere hun in bezit gegeven heeft.

De genoemde grammatica maakt geen onderscheid tussen zinnen die wél en die níet met het voegwoord beginnen. Deut. 2 : 10 mist het voegwoord! Over 't algemeen wordt dit vers opgevat als een latere toevoeging van de hand van een redactor, een samensteller (dat is niet hetzelfde als schrijver) van de vijf boeken van Mozes). Zulke toevoegingen komen meer voor, zie b.v. 1 Sam. 9 : 9. De toevoeging van Deut. 2 : 10 zou dan een verklarende opmerking inhouden over de bewoning van de gebieden Moab en Edom. En dan moet men de werkwoordsvormen vertalen in de voltooid verleden tijd: **hadden** gewoond, **hadden** verdreven etc., en tegen het slot: evenals Israël gedaan **heeft**. De schrijver van deze woorden bevindt zich dan in Kanaän, ná de verovering van dat gebied. Maar het kan ook anders. Men kan ook de woorden van Mozes, die in het voorafgaande en het volgende aan het spreken is, laten doorlopen. In het voorafgaande vermaant hij Israël geen vijandelijkheden te openen tegen Edom en Moab. En dan kunnen we heel goed vertalen (als woorden van Mozes): De Emieten woonden er voorheen... En in Seïr woonden voorheen de Horieten, maar de zonen van Ezau verdreven hen uit hun gebied. En dan moeten we tegen het slot niet vertalen: evenals Israël gedaan heeft, maar: evenals Israël zeker doen zal... B. Holwerda, die deze gedachte verdedigt in zijn Dictaten, deel III, Exegese Oude Testament, Deuteronomium pag. 59, zegt dan „Want nu ontdekt men de zin dezer opmerkingen. Het vroegere geslacht durfde niet op te trekken vanwege de reuzen (1 : 28); het nieuwe geslacht staat straks tegenover dezelfde moeilijkheden. Nu zegt Jahvè: ge komt door het gebied van Edomieten en Moabieten; ge moogt u daar geen land zoeken toe te eigenen; evenwel, geeft uw ogen goed de kost; hier woonden vroeger ook de reuzen, en ze zijn verdwenen; zo zal Israël ook doen. Vandaar dan ook dat vs. 13 vervolgen kan: Nu, welan...”

Misschien pleit het ontbreken van het voegwoord, waarop ik wees, voor de gedachte van Holwerda: dat we niet met een tussenopmerking te maken hebben, maar dat de woorden van Mozes doorlopen. Er zou echter een breder onderzoek nodig zijn om hierover met zekerheid te spreken. Voorlopig echter bevestigt hetgeen ik vond met betrekking tot de behandelde zinnen de gedachte van Holwerda, die evenwel deze taalkwestie er niet bij betrof.

Kerkelijk leven

Aan de Theologische Hogeschool Broederweg 15

In verslagen van de synode, die destijds een uitspraak deed dat de instemming met de belijdenis zich niet verdroeg met de ondertekening van de O.B. viel te lezen dat dat niet een leeruitspraak was, maar slechts betrekking had op het lid der synode B. J. F. Schoep.

Dat klonk geruststellend.

Voor nafevelingen, die vergeten waren dat die synode-uitspraak-voor-intern-gebruik behoorde tot een reeds begonnen campagne: de mislukte openlijke poging van Leeuwarden, om O.B.-mensen en hun verwanten van de synode te weren, en de gelukte heimelijke opzet van Hoozevee, classis Hoozevee, part. syn. van Drenthe om hetzelfde doel te bereiken. Dáaraan was vooraf-

gegaan de opening van de perscampagne in De Reformatie en een aanklacht tegen „een wolf in schaapskleren” in de kerk van Kampen.

Het leek zo onschuldig.

Het was alleen maar voor intern synodaal gebruik: ter synode ontmoetten elkander Leeuwarden, Hoozevee en Kampen.

Intussen ging de interne amersfoortse uitspraak als een bindende leeruitspraak werken. Men trok op het redenaarspad. Kerkeraden begonnen in actie te komen. Geschiedde dat niet dan bleek het ambt aller gelovigen geactiveerd te zijn. Was ook dat niet gelukt, als ergens in Zeeland, dan brouwde de classis wel een uitspraak om een kerkeraadsschip uit de haven te krijgen.

* Ook aan de Theologische Hogeschool kwam be-

weging. De senaat sprak uit dat attesten van kerkeraden, die aan de actie niet meededen, nodig maakten dat de geattesteerde studenten nader getest moesten worden. Studenten, die weigerden hun attest en hun kerkeraad te laten discrimineren en de test weigerden, werden van het examen en dus net als een kandidaat in 1944 „van de kansel geweerd”, niet als toen, door de kerk, maar door de school, die aldus over de kerken heerst.

Protesten kwamen.

Het attestbesluit werd gehandhaafd.

Het gezicht der besluiters was gered.

Maar tevens werd besloten dat met alle studenten moest worden gesproken. Zijn ze nu allen verdacht?

Twee lectoren stelden zich op vóór de zwaarste studenten: als men hun attest en hun kerkeraad niet vertrouwt, dan vertrouwt men ook de onze niet. Moeten zij getest, dan ook wij. Zoiets deed K.S. in 1943.

Hij werd met schorsing en afzetting gestraft.

De beide lectoren zijn thans ook geschorst.

Onder beschuldiging van zware zonden,

En wij verzekeren onze lezers: ook dit is het einde niet.

Deze molen draait door.

Totdat... onherstelbare rampen geschied zijn. Of totdat... de Here ons genadig is.

Zo niet, dan legt Hij de bijl aan de wortel. Dan zegt Hij als eens tot de secretaris van Jeremia, Baruch: „Wat Ik gebouwd heb dat breek ik af en wat Ik geplant heb, dat ruk ik uit”.

Geplant, gebouwd, ook in de Vrijmaking.

Want niet wij zijn de heersers over Gods werk, maar dat is Hij.

Juist als we zijn hand in de vrijmaking dankbaar bespeurden en hoorden, als de schrijvers van de O.B. beleden, het ruisen van zijn Geest, is het zaak met zijn werk voorzichtig te zijn.

In zulk een tijd moeten we allemaal, ook als dominees, maar niet hoge dingen zoeken, doch trouw ons werk doen onder de afbraak, Jeremia 45.

Straks komt ieders werk in het licht.

Ook allés wat er HEIMELIJK geschiedt.

Zelfs de verborgen raadslagen des harten.

De plannen.

Heer, erbarm U onzer!

G. Visee.

Virtuoos op het volksklavier

Sir Harold Malcolm Sargent †

Wie de laatste jaren wel eens een promenadecconcert in de Royal Albert Hall van Londen voor de televisie heeft meegemaakt, herinnert zich de midvoor van dit bijzonder populaire muziekfeestijn: de kleine dirigent Malcolm Sargent.

Waarover spreken we eigenlijk?

Over de dirigent, die sedert 1950 de leiding had bij de zogenaamde promenadecconcerten — u zou kunnen zeggen volksconcerten — in een van de grootste muziektempels van onze tijd.

Deze volksconcerten zijn in 1895 door Sir Henri Wood begonnen, en wel in de toen voltooide Queens Hall. Dat was in het jaar, waarin Sir Malcolm Sargent werd geboren. Na de verwoesting van deze muziekhall, in de tweede wereldoorlog, zijn de volksconcerten voortgezet in de Royal Albert Hall, aanvankelijk onder leiding van Thomas Beecham. Maar van 1950 af nam sir Harold Malcolm Sargent de leiding over, welke hij tot zijn dood — onlangs — heeft mogen behouden.

—o—

Sir Malcolm was bij zijn leven al legendarisch.

Als u deze man ooit hebt zien optreden, zult u dit begrijpen. Begaafd muzikant, markante vitale persoonlijkheid met natuurlijke adel van geest, ongelooflijk correcte verschijning, onuitputtelijk geestig causeur, en tenslotte een man, die niet alleen de grootste orkesten aan een touwtje had, maar die met de andere hand (of, bij gebrek aan een vrije hand, met zijn mimiek!) een duizendkoppige jeugd feilloos dirigeerde.

Zeventien jaren heeft hij de volksconcerten, welke Henri Wood in een halve eeuw tot nationale traditie had gemaakt, in ere gehouden. Evenals zijn grote voorganger heeft hij zijn muzikaliteit en populariteit gebruikt, om zijn publiek open te stellen voor de hedendaagse, en met name de engelse muziek.

Neem dat een engelsman nu niet kwalijk.

Een land, welks taal verreweg het meest ter wereld wordt verstaan en gesproken, kan zich enig chauvinisme veroorloven zonder belachelijk te zijn. De engelsman is chauvinistisch. En hij is er niet belachelijk om, want hij kan er zelf mee spotten.

—o—

Het behoort tot de vele, vele tradities van Engeland, om het laatste volksconcert van het seizoen tot een groots jeugdfestijn om te bouwen. Zonder dat hiervoor stoelen worden afgebroken, of medemensen murw geslagen. Dit laatste van de promenadecconcerten (the last night of the proms) is een gebeurtenis, waarvoor duizenden jonge Londenaren maanden tevoren een plaatskaartje veroveren; waarvoor ze een dag en een nacht in de rij staan; waar ze het avontuur van hun leven meemaken.

Stel u even voor: een hal met duizenden jongens en meisjes. Ze zijn getooid als voor een carnaval, net zo gek als u van stijve engelsen onmogelijk had gehouden. Ze hebben bloemen en fluitjes bij zich, paraplu's met forse leuzen, spandoeken met complimenten, luchtballonnen, confetti, serpentines en broodjes. Zijn ze allemaal binnen en hebben ze hun plaats gevonden (liefst

dicht bij het podium, maar daar kunnen ze nu eenmaal niet allemaal terecht) — dan is er geen sprake meer van bandeloosheid, vernielzucht of destructieve ambities. Dan rúist de zaal van de voorpret!

Wanneer de dirigent eindelijk verschijnt wordt hij toegejuicht. De kleine gerimpelde kop van sir Malcolm is één glanzende grijns, als hij zijn jeugdige vrienden ziet. Hij dankt voor hun hulde. Het gejuich blijft. Hij dankt opnieuw, betreft het orkest in de hulde. Het gejuich neemt toe. Sir Malcolm dankt nog eenmaal, keert zich snel om naar het orkest, heft de dirigeerstok — en de zaal is op slag doodstil! Geen wethouder voor jeugdzaken, geen minister voor recreatie, geen Danny Kaye kunnen dit verbeteren. Zo — binnen een seconde — een leger enthousiastelingen te betuigen!

Als de staf daalt, zet het orkest een van de bekende marsen van Edward Elgar in. Het begin is zacht, het volumen neemt toe, en wanneer dan als tegenthema de melodie van „Land of hope and glory” wordt ingezet, valt het publiek in. Het zingt die mooie nationale hymne, want het zat erop te wachten. Het zingt voor zijn leven. Er zijn jonge mensen, die in extase zingen, hun ogen dicht, meedeinend met hun lichaam. In het riteno volgt de deinende zaal nauwkeurig het verdragende tempo van de dirigent, en bij het da Capo zwijgt ieder weer muistil.

Zo worden alle nummers van het program beleefd, intens beleefd. Een applaus is een uitbarsting van goed geleide jeugddriften. De samenhang is als een liturgische plechtigheid van groot formaat. Het meeklappen en -stampen (in een enkel nummer is dit toegestaan en wordt dit verwacht) is een ritmisch gezelschapsspel; waarbij de dirigent elk refrein sneller dan het vorige neemt, tot een prestissimo is verkregen, waar de zaal niet tegen op kan. Dan laat sir Malcolm het slot overdoen, om de zaal revanche te geven; en nu loopt alles naar wens. Zo weet hij elk ogenblik met een klein gebaar, een mimiek, een woord, een herhaling, de orde te herstellen, de vreugde binnen oirbare banen te leiden. Zulk een jeugdconcert — zonder toelichting, zonder documentatie, zonder apologie — is een feestelijk gebeuren van macroformaat.

En elke last night wordt hetzelfde programma gespeeld: engelse muziek, engelse liederen, engelse muzikanten, engelse solisten. De herhaling van het eerste slotconcert uit 1895 is een nationale ritus geworden.

Ook de engelse jeugd, kritisch en negatief en min of meer destructief als alle andere wereldjeugd, bindt zich gaarne aan deze traditie. Zij leeft er naar toe, leeft er zich in uit.

—o—

Als dan het program zo ongeveer uit is, begint een intermezzo. Twee jongelui uit de zaal dragen een krans naar het podium, en hangen die om het borstbeeld van sir Henri Wood; een hulde van de engelse jeugd voor de stichter van de volksconcerten.

Dan komt de nationale hymne „Britannia rule the waves”, meestal gezongen door een nazaat

van onze Kenau Simonsdochter, zo'n soort vrouwelijke heldentenor. En de zaal zingt juichend het refrein mee, over een Engeland dat de golven van de zee regelt. Dat moet dan wel in de tijd vóór Michiel zijn geweest, denkt de Nederlander; maar dat hindert de zingende jeugd niet. Ze zingt, en brandt al haar jaarlijks opgespaard nationaal zelfbewustzijn in één avond op.

De soliste dankt en buigt, dankt weer en buigt weer en vertrekt; en weet dat ze teruggehaald zal worden, want de zaal eist — naar traditie — een herhaling. De kleine sir Malcolm haalt persoonlijk de omvangrijke soliste terug, brengt met één beweging de zaal tot stilte — en opnieuw regelt Engeland de golven der zee. Voor enkele minuten per jaar.

Dan zingt de zaal het mooie lied Jerusalem. Want bij de engelsman liggen vaderlandsliefde en religie vlak bij elkaar; herinner u maar, dat het staatshoofd tegelijk hoofd van de engelse kerk is. De slotzang trouwens verbindt de naam van God de Heere met die van de engelse koningin: God save the queen.

—o—

Eer het officiële volkslied wordt gespeeld en gezongen, vraagt de traditie, dat de dirigent zijn publiek toespreekt. Daar rekent men op, en elk jaar geeft sir Malcolm een spits prevelementje weg, gebruikmakend van een minuscuul spiekbriefje. Korte zinnestjes, leuke woordspelingen, opzettelijke versprekinkjes en geestige complimentjes vormen een toccata op het volksklavier. Bij het woord „toccata” denkt u aan een lichtvoetig, speels muziekje, onderbroken door massale accoorden. De improvisatie van sir Malcolm levert het eerste deel, de ovaties en interrupties vormen de afwisselende accoorden. Hij begint steevast met „Ladies and gentlemen”; maar corrigeert zich met „Young ladies and young gentlemen” — en krijgt zijn eerste ovatie, want trok thans het juiste register open. Een dankwoordje aan de BBC, aan zijn orkest, aan zijn solisten, zijn inspirerend publiek. Hij haalt feiten en memorabilia op. Hij prijst de engelse componisten. Hij prijst zijn vaderland. Hij prijst de jeugd, zijn hope des vaderlands. Hij hoopt het volgend jaar de jeugd weer te zien!

Elke paar zinnen worden afgewisseld met gejuich, soms met ovaties. Eén beweging van de lachende man — en de zaal is stil. Een interruptie uit de zaal — wie was dat? — wordt slagvaardig beantwoord. Is de opmerking positief geweest, dan betreft de dirigent er de hele zaal bij. Was de opmerking negatief, dan vraagt sir Malcolm welke engelsman zó iets doms kan zeggen? — en de spreker duikt al onder zijn stoel.

Wanneer een enkele keer, als de dirigent weer begonnen is, achter hem nog een kleine explosie plaats vindt, tikt hij af, keert zich om, en zegt vriendelijk: „sorry, we waren juist weer begonnen”. En begint even vrolijk opnieuw, zonder ook maar iets aan gezag te hebben verloren. En als de zaal er kans toe ziet, zet ze in een pauze spontaan het versje in: „For he is a jolly good fellow” *)

—o—

London zal hem missen. De wereld zal hem missen. Op 17 september j.l. kon u hem voor 't laatst op de televisie zien. Hij dirigeerde ditmaal niet — net uit het ziekenhuis en nog heel zwak — maar kwam als surprise even zijn toespraakje houden. David Collins verving hem als dirigent meesterlijk — maar sir Malcolm zei te hopen, het volgend jaar weer zelf te mogen dirigeren.

Dat zal dus niet mogen zijn. Enkele weken later kwam zijn overlijdensbericht. Hij werd 72 jaar, maar hield de geestelijke weerbaarheid en het idealisme van zijn 27e jaar.

Deze man heeft tijdens de tweede wereldoorlog zijn landgenoten over de hele wereld moed en vreugde gebracht. Per bommenwerper bezocht hij alle engelsen aan de fronten. Toen eenmaal een concert dreigde te mislukken vanwege een luchtaanval, tikte hij af. „Ieder, die gaan wil”, sprak hij tot zijn publiek, „kan dat doen. Maar het orkest speelt door. Misschien worden we getroffen. Maar we zullen iets spelen, dat Hitler nooit kan treffen”. Zijn orkest zette de vijfde symphonie van Ludwig van Beethoven in. Het bekende aanvangsmotief is de herkenningmelodie geworden van Radio Oranje, in de donkere oorlogsjaren. Dit klopmotief (tatata dóem) is in het Morse-alfabet het teken voor de letter V, symbool van Victory, Vrijheid. Ook van Virtuoos.

D. W. L. Milo.

*) Want hij is een reuze toffe knul.

PERSSCHOUW

Ho, ho... jongens... pas op de kerk

II

TE BERDE

Er is weer een Open Brief verschenen. Weer een Brief van Verontrusten over de gang van zaken in een kerk. Het was weer een Brief op Hervormingsdag, maar ditmaal gericht aan predikanten, ouderlingen, diakenen en gemeenteleden van de Nederlandse Hervormde Kerk. De inhoud van deze brief is één grote aanklacht:

Het gaat in de Hervormde Kerk mis. De Kerk is geen Kerk maar louter functie van het apostolaat. „Zij die nog in getrouwheid hun ambtelijke taak trachten te verrichten, moeten het aanzien dat wat zij geestelijk trachten op te bouwen... door tal van synodale geschriften, door vormingscentra ed. ondermijnd wordt”. De apostolaatsidee overwoekert niet alleen de eigenlijke taak van de Gemeente, maar is bovendien nog onbijbels ook. „Woorden als zonde, schuld, duisternis, enz. die in de Bijbelse prediking een centrale plaats innemen worden (in geschriften die toonaangevend in de N.H. Kerk zijn - W) verdoezeld of zelfs geëlimineerd”.

Tot zover dit geschrift¹⁾.

Afgezien van onze belangstelling voor het wel en wee in de Hervormde Kerk, waren we bijzonder benieuwd hoe in de kringen van de Hervormde Kerk op deze Open Brief gereageerd zou worden. We „wisten” tevoren dat zij hierop niet zouden reageren met schorsing en afzetting. Zij hebben in het verre verleden een les gehad en die zijn ze nog niet vergeten. Wij zouden geneigd zijn om te zeggen dat zij die les nooit geheel goed hebben begrepen, maar wie zijn wij,

Westerhuis

behorende tot die kerken die haar lessen van nauwelijks twintig jaar geleden al zijn vergeten?

De Open Brief werd op de Hervormde Synode behandeld. Naar ons kerkrecht kan dat niet, immers de agenda wordt bepaald door de kerken (mv.). Maar, wij kennen slimmigheidjes, zodat bij ons overeenkomstig het goede kerkrecht toch ook de Open Brief werd behandeld en zodat wij uit kracht van de belijdenis der waarheid een synodelid er uit kunnen schoppen.

Gaat de Hervormde Synode de Raad, belast met het toezicht op de theologische centra, zuiveren of worden de theologische kwekelingen met akte onderworpen aan diskriminerende bepalingen als zij hun vormingscentrum te Driebergen willen bezoeken?

Wij lazen in de Rotterdamer het verslag van de Hervormde Synode. Wij lazen dat vele leden verontwaardigd en zelfs diep verontwaardigd waren en — of wij die verontwaardiging nu delen of niet — daar konden wij goed inkomen. Ook deze O.B. was geen zouteloos geschrift, maar gepeperd en moest weerstanden wekken. We zouden haast zeggen: weerstand- wekken was ook de bedoeling van de O.B.-schrijvers. Opvallend was — althans voor ons gereformeerden, vrijgemaakt naar art. 31 K.O. — dat de meerderheid benadrukte dat toch vooral gelet moest worden op de bedoeling van de schrijvers. Dat toch vooral niet in de eerste plaats negatief gereageerd moest worden, maar positief. Het Moderamen van de Hervormde Synode heeft een voorstel ingediend om een commissie te benoemen teneinde het gesprek met de verontruste broeders voor te bereiden.

Wij menen dat deze reactie een Christelijke reactie is.

In het vorige No van Opbouw namen we een artikel van ds H. Stolk op uit zijn blad Ichthus. Hier is het vervolg.

We zagen vorige keer hoe door de overtuiging: Schorsen en afzetten in de KERK is stoten uit het KONINKRIJK DER HEMELLEN — het ETHISCH CONFLICT werd geboren.

We zagen ook, hoe dat ETHISCH CONFLICT de wieg werd waarin het G.P.V. werd gebakerd. Zo zeiden we TOEN. Prof. K. Schilder vooraan. VANDAAG echter beleven we een HERORIËNTATIE.

NU zegt dr. Douma — en prof. Kamphuis valt hem bij in de Ref. van 16 sept. 1967 — Prof. K. Schilder en de mannen van het Amersfoortse congres hadden toen tegenover de synodes ONGELIJK.

Want: Schorsen in de Kerk is NIET stoten uit het rijk der hemelen.

Terecht merkt ds. Mooiweer op in het kerkblad van Geld., Overijssel, Utrecht ongeveer eind september 1967, dat hiermee de werkelijke basis onder het GPV is weggehaald.

Ik meen dat onder nog enkele andere vrijgemaakte organisaties de oorspronkelijke basis is weggehaald door dr. Douma's heroriëntatie.

Of die organisaties er vandaag dan niet moeten zijn?

Dat is een andere vraag.

Persoonlijk meen ik in veel opzichten dat ze er wel moeten zijn.

Maar ze kunnen na de ommezwaai van dr. Douma en met hem prof. Kamphuis niet meer stoelen op het ethisch conflict.

Dat acht ik geen ramp.

Er gaat echter veel meer vallen.

En DAT acht ik WEL een ramp.

En een grote ramp ook.

De vraag is namelijk: Heeft Prof. Dr. K. Schilder deze dingen in de hitte van de strijd gezegd — zoals dr. Douma stelt — en zou bij rustiger overweging dit alles niet uit Schilders pen zijn gevloeid?

Vorige keer heb ik U al gezegd, dat we op deze vraag terug zouden komen.

Is deze overtuiging van Schilder: Kerkelijke tucht is ten diepste stoten uit het rijk der hemelen... is deze overtuiging werkelijk een „syllogisme roffel” die, zoals dr. Douma zegt „moet worden opgeruimd”?

Kunnen we dit stukje Schilder laten vallen en corrigeren en toch van hem bewaren alles wat hij na de vrijmaking over de KERK heeft gezegd?

Laten we maar eens rustig lezen.

Heeft Schilder deze dingen gezegd in de hitte van de strijd?

Dat dit niet waarschijnlijk is kan al blijken uit de woorden van dr. Douma zelf als hij schrijft: „Ik kan aan Prof. Veenhof het recht niet betwisten zich op citaten uit Schilders laatste levensjaren te beroepen en dan te zeggen ZO dacht Schilder er over”. Tot zover dr. Douma.

We hebben hier dus — ook naar de woorden van dr. Douma — te doen met een overtuiging uit Schilders laatste levensjaren.

We kunnen gerust zeggen: Uit Schilders jaren NA de vrijmaking.

Daarvan zijn ook zo veel bewijzen, dat geen mens dat tegenspreken kan.

Wie wil weten, hoe Schilder bijv. dacht over schorsen en afzetten in de kerk zo omstreeks 1950 — zes á acht jaar na de vrijmaking dus — die moet eens naslaan wat hij schreef in de Ref. van 11-3-1950.

Daar vinden we een stuk naar aanleiding van de schorsing van ds. Kok in de Gereformeerde Gemeenten.

Prof. Schilder schrijft dan het volgende:

„Schorsen betekent een ambtsdrager naar de woestijn zenden, omdat hij op die en die duidelijk aangegeven grond als zondaar, ja als grove zondaar aangewezen wordt, moet worden, en dit onder plechtige uitspraak zo lang hij daarin blijft staat hij buiten Christus rijk. Dat is naar bijbelse beeldspraak hem „in de woestijn” zenden.

Maar... de duivel speelt er mee... want geen mens gelooft nog, dat een geschorste ipso facto (door het feit H.S.) als duivelskind te boek staat.

Men neemt de papieren van de schorsers niet meer ernstig en dat is nu precies, wat de

duivel er mee bereiken wilde: hij speelt er mee en straks spelen ze er allemaal mee... Toch weet de duivel je kunt juist met gedevalueerde papieren de kerk des te gemakkelijker uit elkaar jagen: ze worden eerder uitgegeven, dan niet gedevalueerde... Handel met papieren, die hun oude koers niet meer hebben noemt men op de beurs WIND-HANDEL.”

Tot zover Prof. Schilder.

Dat was nog altijd een enkel jaar voor zijn dood Schilders overtuiging: Schorsen is: De woestijn in sturen; als duivels kind te boek zetten.

En als je DAT NIET meer durft zeggen en TOCH gaat schorsen dan... pleeg je WIND-HANDEL... dan ben je voor de duivel een „lachertje” in de Kerk”.

Het stuk is helaas te lang om helemaal op te nemen. Leest U het zelf eens na. Een mens wordt naar het schijnt ouderwets als hij nog deze woorden van Schilder aanvaardt. Dan toch maar graag ouderwets. Liever dan de moderne heroriëntering die vandaag onder ons gaande is om eigen tuchtmaatregelen te verdedigen.

We luisteren nog even naar Prof. Dr. K. Schilder.

In zijn laatste schooldagrede „Zelus en Zeloten” horen we nog precies hetzelfde geluid.

Hij zegt daar volgens het Reformatieverslag het volgende: (Ref. 6-10-51)

„Laten we er voor waken, dat we niet door ons zelotisme (overdreven dwaze ijver H.S.) de mensen de kerk uit jagen.

God wil ons door Zijn Woord en Geest vergaderen, en Hij wil geen kerkJE, dat we ZELF vergaderen, een verzameling van mensen, die elkaar liggen, die het goed met elkaar eens zijn en die met elkaar knusjes kunnen converseren. De KERK is waarlijk oecumenisch, zo breed als de wereld breed is, waarin we Christus' vergaderwerk moeten eerbiedigen en met blijdschap en zelfverloochening aanvaarden. Wanneer we een broeder of zuster van ons wegstoten, omdat zij het niet in alle dingen met ons eens zijn, dan kunnen we zeggen: Ga naar een kerkje waar je je beter thuis voelt, maar in WERKELIJKHEID stoten we ze van de kerk weg IN DE HEL. We moeten tot elkaar durven zeggen: Man! we staan door Gods genade beiden in Zijn kerk en blijf dus om 's Heren wil hier; loop nooit weg, want buiten is de HEL.

We moeten nooit een lastpost afvoeren van onze ledenlijsten en naar een „andere kerk” laten gaan, wanneer we belijden, dat er geen andere kerk is.

Wanneer we geen „kerkpluriformiteit” erkennen, moeten we, wanneer we met mensen te doen hebben, die ons niet liggen of waarmee we het niet vinden kunnen ook niet willen profiteren van wat we om der wille van de belijdenis niet erkennen. En we zullen allemaal met elkaar eerst de KERK moeten gaan zien in haar BREEDHEID naar onze belijdenis; ZO BREED dat we durven zeggen: HIER OF... NAAR DE HEL...”

Dat waren Schilders laatste woorden in zijn laatste schooldagrede.

NIET in de hitte van de vrijmakingsstrijd tegen de synodes.

Maar ongeveer 9 jaar na die strijd. In 1951. In Schilders worsteling in „eigen” kerkverband tegen het toen al opkomende kwaad van tuchtmaatregelen om een hobby, een menselijke mening.

Wat heeft Schilder toen geworsteld om ons de KERK te laten zien.

De KERK, zoals onze belijdenis daarvan spreekt.

Heel deze rede lag nog precies in de lijn van zijn bekende „vrijmakingseed”.

Die eed nam ik al voor U op in ons kerkblaadje van 29 augustus.

Een gedeelte druk ik nog maar eens af.

„Waar ook en wanneer ook wij gaan staan in een kerkformatie hoe die ook heet of heten moge: het zal niet aan ons zelf mogen liggen als daar EEN man of EEN vrouw of EEN kind buiten blijft, waarvan God zegt: hij moet er binnen zijn...”

Dit heeft Prof. Schilder na de vrijmaking, toen hij ook zelf meer en meer los kwam van allerlei constructies, die eens zijn leermeesters hem hadden geleerd, tot schamens toe voor ons herhaald.

Vrijmaking was voor hem dan ook een waarlijk oecumenische daad. Een noodzakelijke daad om weer waarlijk KERK te zijn en te blijven. KERK, zo breed als de wereld. KERK zo breed als de grenzen, die de Here Christus stelt en die

¹⁾ Open Brief, Drukkerij en Uitgeverij Korthuis, Marnixstraat 16, s' Gravenhage, Tel. (070) 63 79 33

onze belijdenis getrouw in mensenwoorden na tekent.

Als Schilder dan ook zegt: Schorsen en afzetten in ZO'N kerk, die ZO alleen maar echt KERK is, dat is stoten uit het Koninkrijk der hemelen, dan is dat voor hem geen uitwas. Geen slipper in het heetst van de strijd, geen syllogisme roffel, maar de samenvatting van alles wat hij ons naar Gods Woord van de KERK heeft laten zien en geleerd.

Als dr. Douma dan ook meent op dit punt Schilder te moeten verlaten, dan is dat niet een onschuldige kleine correctie, maar dan verlaat hij ALLES wat Schilder ons van de KERK naar Gods Woord heeft geleerd.

Hier lag voor Schilder de grens tussen KERK en SECTE.

Dat was zijn volle verweer tegen de synodes uit de veertiger jaren.

Deze synodes deden maar tuchtuitspraken en velden maar vonnissen, maar voor de werkelijke diepte van zo'n vonnis stonden ze niet.

Ze spraken zware woorden — en in de kerk weegt ieder woord zwaar — maar ze zeiden er tegelijk bij: Zo erg bedoelen we het ook niet hoor.

Nooit heeft Schilder zich er toe laten verleiden nu ook van zijn kant tucht in de kerk maar een beetje te kleineren. Telkens en telkens heeft hij er die synodes op gewezen: U beseft niet wat U doet. WANT... U BESEFT NIET MEER WAT KERK IS. U maakt van de kerk een seculair gelijkgezinden, groepje, een genadewinkeltje voor gezellige gelegenheden.

De kerk was voor deze synodes tenslotte een clubje, waar je thuis HOORDE als je er thuis VOELDE.

Altijd heeft Schilder betuigd: Als je zo licht de tucht in de kerk ziet, dan zie je de KERK niet.

De synodes van toen hebben niet willen luisteren.

De man, die werkelijk breed oecumenisch was werd door hen als scheurmaker opzij geschoven. Maar Schilder heeft zijn strijd niet gestaakt.

Toen men aan de „overzijde” niet wilde luisteren heeft hij in „eigen kring” rusteloos de ogen geopend voor de KERK en zo voor de tucht in de kerk.

Buiten de echte kerk is de HEL.

En wanneer je van iemand, die je in de kerk van zijn plaats stoot niet meer durft te zeggen: Hij gaat de woestijn in, hij staat voor de duivel te boek... als je DAT niet durft zeggen... en je zet toch een tuchtprocedure tegen de man in tot het einde... dan is je tucht niet meer een echt KERKELIJKE tucht, maar een secte-orde-maatregel. DUIVELSE WINDHANDEL.

Dat was die tucht ook in die vrijmakingsjaren. Ordemaatregel van de gesloten clubgeest, Ordemaatregel van een zich tot secte verlagende kerk.

DAT heeft Schilder uit heel de overtuiging van zijn hart er ingehamerd.

Daarom heeft hij gezegd en herzegd: Mensen, denk er om, als je gaat schorsen en afzetten, zie toch de KERK... schorsen en afzetten in de kerk is stoten uit het rijk der hemelen... ja, verwijzen naar de hel.

Zo zwaar ligt het in de KERK.

En als je DAT van iemand niet durft zeggen, houdt dan je tuchtmaatregelen in en voert ze niet door.

Doe je het toch, — je gaat op de weg van de secte — de clubjesklek, die geen KERK meer is.

Wie — zoals dr. Douma en prof. Kamphuis — afrekenen wil met DEZE Schilder rekene af, met ALLES wat Schilder ons van het werkelijke oecumenische van de Kerk heeft geleerd. Die rekent ten diepste af, wanneer hij er niet van terug komt, met de KERK, zoals Christus die vergaderen wil, naar onze belijdenis, waarop Schilder niet moe werd ons te wijzen.

Tuchtmaatregelen bagatelliseren is de KERK maken tot een CLUB, een secte.

En de duivel lacht... hij leeft van WINDHANDEL.

Wie zo met Schilder afrekenen, die maakt in zijn strijd voor de „ware” kerk toch de kerk tot een secte.

In ZO'N kerk kun je zo maar eigen normen stellen en eigen regels invoeren.

In ZO'N kerk kun je van aankomende studenten een verklaring vragen over een open brief, een verklaring boven Schrift en belijdenis uit.

ZO'N kerk heeft immers de regels van de club, die op een bepaald moment de toon aan geeft.

Maar ZO'N KERK is NIET „Schilders” kerk... niet de kerk van Jezus Christus.

Wie deze Schilder loslaat stapt misschien om thans onder ons gepleegde tucht te beschermen, over in de synodale boot.

Volkomen terecht schrijft ds. G. Janssen van Amsterdam dan ook in „Opbouw” 11e jrg. pag. 212:

„... wat hebben we er aan te strijden tegen samengaan met de „synodalen” wanneer men het synodale zelf onverheuld binnen haalt...”

Daarom staat boven deze stukjes heus niet Ho ho jongens pas op een paar vrijgemaakte hobbies. Of... pas op een stukje overgeleverde Schilder.

Dat alles kan me gestolen worden.

Dat alles mag vallen, als het vallen moet.

Maar er staat boven: HO, HO... JONGENS... PAS OP DE KERK!

In de kerk geen „windhandel”.

Op deze „goedkope” wijze Schilder „corrigeren” is niet Schilder „corrigeren” maar Schilder beentje lichten, zonder ook maar enig oog te hebben voor het geheel van zijn werk, voor zijn diepgaande strijd.

En ik meen, wie DEZE Schilder beentje licht... die licht de KERK een beentje.

Om eigen benen onder het lijf te houden????

Moeten we nu — voor de zoveelste keer — de eens door Gods genade vrijgemaakte kerken sturen in synodale wateren?

Hier is Schilder geen veer uitgetrokken.

Dat kan soms nodig zijn. Schilder zelf heeft er ons op college altijd om gevraagd.

Maar hier is Schilder het HART uitgesneden.

Ik ben er nog niet aan toe, mijn leermeester dat aan te doen.

Vooraf niet in wat hij gezegd heeft van de WARE KERK.

De KERK, zo breed als de wereld.

De KERK, alléén begrensd door de grenzen, die zijn gesteld door Christus haar Koning en Heer.

In ZO'N kerk blijft het waar: SCHORSEN EN WAT ER VOLGT IS STOTEN UIT HET RIJK DER HEMELEN.

Wie DAT bij zijn tucht niet meer durft zeggen en toch met tucht gaat werken... hij is — naar Schilders woord — een man van WINDHANDEL.

Hoe ernstig het overigens ook kan zijn gemeend.

En hoe goed hij het ook bedoelt.

Daarom: HO, HO... JONGENS... PAS OP DE KERK!!!

Het is eigenlijk onbegrijpelijk dat er onder ons nog broeders zijn die durven loochenen dat schorsen en afzetten naar art. 79/80 NIET in beginsel zou zijn uitbannen uit het Koninkrijk van God.

De kerkelijke papieren spreken in deze immers een wel zeer duidelijke taal!

Volgens de kerkenorde, art. 79/80 mag een schorsing van ambtsdragers alleen geschieden vanwege zonden, „die de bedrijver voor de wereld eerloos maken en in een ander gemeen lidmaat der Kerk der afsnijding waardig maken”.

Daar is geen woord frans bij!

Schorsen van een ambtsdrager mag alléén plaats vinden als deze zo'n zonde verricht heeft dat hij de afsnijding als lid der kerk waardig is.

Een afsnijden van een lid der kerk — dat is volgens onze zegen kerkelijke papieren: dat vreselijke dat een kerkeraad in Gods Naam van iemand verklaart:

dat deze uitgesloten is, en wordt uitgesloten mits dezen buiten de gemeente des Heren,

en vreemd is aan de gemeenschap

van Christus,

van de Heilige Sacramenten, en

van alle geestelijke zegeningen en weldaden Gods die Hij aan zijn gemeente belooft en bevestigt,

zolang hij hardnekkig en onboetvaardig blijft in zijn zonden.

En daarom: schorsen en afzetten is in wezen uitstoten uit het koninkrijk der hemelen.

En wie dat loochent maakt van de kerk een kring of club.

G. Visee

DE REDACTIE ONTVING

De Zendingskalender 1968 van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Ik vind hem niet mooi. Maar het doel is nuttig. Het kan ons in ieder geval dagelijks herinneren aan onze zendinggroepen, als we deze kalender ophangen. En dat moet een ieder maar doen.

De verkoopprijs is f 1,50, waarvan f 0,35 voor de plaatselijke zendingskas.

Het is een uitgave van de firma Kleefsmas en Van der Veen in Sappemeer. Postbus 7.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Huizum: kand. H. Kiezebrink te Wapenveld.

Aangenomen: naar Huizum: kand. H. Kiezebrink te Wapenveld; naar 's-Gravenhage-West: ds. D. Los te Grootegast; naar Dokkum: ds. H. M. Ohmann te Hoek (Zeel.).

Bedankt: voor Pernis: kand. H. Kiezebrink te Wapenveld; voor Loenen a/d Vecht en Nigtevecht-Weesp: ds. H. M. Ohmann te Hoek (Zeel.); voor Ommen: ds. D. Berghuis te Leens.

Welke gemeente heb ik beloofd zondag 24 dec. a.s. voor te gaan? Ds. P. Wulffraat, Newtonstraat 85 boven, Amsterdam-6, telef. 94223.

Classis Dordrecht-Gorinchem. Overeenkomstig haar eerder genomen besluit en ingevolge de uitspraak van de P.S. van Zuid-Holland 1967, heeft de classis Dordrecht-Gorinchem haar handelingen inzake de kwestie Gorinchem in het verleden opnieuw getoetst aan het Woord des Heren. De classis heeft zich daarbij beperkt tot de punten die deputaten der P.S. al in februari 1964 hadden aangewezen en is daarbij tot de conclusie gekomen, dat zij op de door deze deputaten aangewezen punten geen onjuiste besluiten heeft genomen.

Wat betreft haar besluiten van later datum, inzonderheid inzake de uitspraak van de P.S. 1965, dat de afscheiding die te Gorinchem plaats gehad heeft, gerechtvaardigd was, wijst de classis erop, dat zij zich heeft geconformeed aan de uitspraak van de P.S. 1967, volgens welke zij de uitspraak van 1965 voor vast en bondig zal houden, of daartegen in appél zal gaan. De P.S. 1967 had in de classis afgekeurd, dat deze de uitspraken van 1965 naast zijn had neergelegd met het argument dat zij vasthield aan haar conformatie aan uitspraken van een eerdere Part. Synode, die juist in een andere richting wezen.

Baarn. In het Mededelingenblad van de Gereformeerde Kerken van Baarn en Soest d.d. 24-11-'67 stond het volgende te lezen:

„Het besluit van de kerkeraad (van Baarn) om aan het H. Avondmaal toe te laten allen, die de Here vrezén heeft binnen en buiten de gemeente nogal wat deining veroorzaakt.

Wij zullen nu niet ingaan op allerlei conclusies en beschouwingen, die terecht of ten onrechte aan dit besluit zijn vastgeknoopt.

Wij hebben op dit moment wel andere zorgen. Daarom volstaan we met hier bekend te maken wat aan de gemeente reeds werd meegegeeld: de kerkeraad heeft dit besluit teruggenomen.

Als wij hierop terugkomen zal de zaak eerst in een gemeentevergadering worden doorgesproken.

ADRESSEN

Alkmaar, scriba (tijdelijk): A. Burggraaf, J. van Scorelkade 55, Alkmaar, tel. (02200) 16587; **Beilen,** scriba: H. Nijeboer, Nijkampen 60, Westerborg, tel. (05933) 1537; **Grand Rapids:** scriba: Wm. H. Haan, 2056-100th. street S.W., Byron Center Mich. 49315 U.S.A.

KORT VERSLAG

van de vergadering van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool van „De Gereformeerde Kerken in Nederland”, op maandag 2 oktober 1967, voortgezet op 6, 12, 19, 20, 26 en 30 oktober en op 2 november 1967 in het gebouw Broederweg 15 te Kampen.

Ds. J. ten Hove kon de zitting van 20 oktober niet bijwonen wegens ambtsbezigheden; vanaf 26 oktober werd ds. A. I. Krijtenburg wegens ziekte vervangen door zijn secundus ds. W. Vreugdenhil; overigens waren alle deputaten-curatoren in alle zittingen aanwezig.

Prof. C. Veenhof kon in verband met zijn gezondheidstoestand geen enkele vergadering bijwonen; prof. dr. L. Doekes kon op 19 oktober, prof. J. van Bruggen op 20 en 30 oktober niet tegenwoordig zijn; voor het overige woonden alle hogleraren de vergadering (behalve die van 2 november) bij, soms slechts voor een deel.

art. 1 opening

De opening-curator, ds. D. van Dijk, opent te half elf de vergadering, leest uit de Schrift Col. 1: 15-23 en gaat voor in gebed.

art. 2 notulen

De notulen van de vergadering van 22 september 1967 worden door de secretaris, ds. H. Veltman, gelezen en door de vergadering vastgesteld.

art. 3 bespreking brieven van drs D. J. Buwalda en dr H. M. Mulder

Twee brieven, ingekomen van de lectoren drs D. J. Buwalda en dr H. M. Mulder, worden besproken; een antwoord wordt vastgesteld.

art. 4 uitgegane stukken

De secretaris, ds. H. Veltman, doet mededeling van de door hem verzonden brieven.

art. 5 legaat

De president-curator, ds. D. van Dijk, deelt mede, dat hij van notaris D. Tj. Pik te Groningen bericht heeft ontvangen, dat door wijlen zr. A. B.-N. een legaat van f 2.000,—, vrij van kosten, aan de Theologische Hogeschool is vermaakt. De vergadering besluit dit legaat te aanvaarden.

art. 6 schorsing van de vergadering

Nadat ds. J. Hettinga is voorgegaan in dankgebed, schorst de president de vergadering, die zal worden voortgezet op vrijdag 6 oktober 1967.

art. 7 heropening

Op vrijdag 6 oktober heropent de president-curator de vergadering, nadat hij uit Gods Woord Matth. 25 : 14-30 gelezen heeft, gaat hij voor in gebed.

art. 8 notulen

De notulen van de vergadering van vrijdag 25 augustus 1967 en die van 2 oktober 1967 worden door de vergadering, nadat ze door de secretaris gelezen zijn, vastgesteld.

art. 9 bespreking brieven van drs. D. J. Buwalda en dr. H. M. Mulder

De brieven, die van drs. D. J. Buwalda en dr. H. M. Mulder zijn ontvangen in antwoord op het hun door deputaten-curatoren gezonden schrijven (zie art. 3), worden besproken. Vastgesteld wordt wat hun zal worden geantwoord.

art. 10 volgende zitting

De volgende zitting wordt bepaald op donderdag 12 oktober 1967.

art. 11 schorsing van de vergadering

Ds. J. ten Hove gaat voor in dankgebed, waarna de president-curator de vergadering schorst.

art. 12 heropening

Te half elf op donderdag 12 oktober heropent de president de vergadering; hij leest uit de Heilige Schrift Phil. 3 : 1-16 en vraagt de zegen des Heren over de handelingen der vergadering.

art. 13 notulen

De notulen van de zitting van 6 oktober worden door de secretaris gelezen en door de vergadering vastgesteld.

art. 14 inwerkingtreding van een bepaling van het Reglement van de Theologische Hogeschool

De generale synode te Amersfoort-West bracht verschillende wijzigingen aan in het Reglement van de Theologische Hogeschool. Hierdoor is o.a. het bedrag, verschuldigd voor het afleggen van het propaedeutisch-examen verhoogd van f 25,— tot f 50,—. Deputaten-curatoren bepalen, dat deze verhoging nog niet zal gelden voor de studenten, die de propaedeutische colleges in het cursusjaar 1966/1967 volgden.

art. 15 antwoord van de lectoren drs. D. J. Buwalda en dr. H. M. Mulder

Van de lectoren drs. D. J. Buwalda en dr. H. M. Mulder ingekomen antwoorden op een schrijven onzerzijds (zie art. 9) worden besproken.

art. 16 voortzetting van de vergadering

De vergadering zal worden voortgezet op donderdag 19 oktober.

art. 17 schorsing van de vergadering

Nadat ds. J. Meester is voorgegaan in dankzegging en gebed, schorst de president-curator de vergadering.

art. 18 heropening

Op donderdag 19 oktober, te half tien wordt de vergadering door de president-curator heropend; nadat hij uit Gods Woord heeft voorgelezen Matth. 10 : 34-42, gaat hij voor in gebed.

art. 19 notulen

De notulen van de zitting van 12 oktober worden door de secretaris gelezen en door de deputaten-curatoren vastgesteld.

art. 20 ingekomen stuk

Van ds. J. D. Janse, die scriba was van de laatste classis Kampen is een schrijven ingekomen, waarbij hij afschrift overlegt van het besluit van die classis t.a.v. het ontvangen van de afgevaardigden van de kerk te Kampen (scriba J. Bos) ter classis en het niet-ontvangen van de afgevaardigden van de kerk te Kampen (scriba D. J. Gritter); als kennisgeving aanvaard.

art. 21 bijwonen van de lessen van drs. Ph. Roorda

Deputaten-curatoren besluiten, dat, nu drs. Ph. Roorda zijn lessen ter opleiding voor het proponentamen is begonnen, ds. D. van Dijk en ds. J. Hettinga, namens deputaten-curatoren, de lessen eens zullen bijwonen.

art. 22 bespreking met de broeders drs. D. J. Buwalda en dr. H. M. Mulder

Terwijl de hoogleraren niet aanwezig zijn, worden de lectoren drs. D. J. Buwalda en dr. H. M. Mulder in de vergadering ontvangen. Hun wordt met klem voorgehouden dat zij, ongeacht het attesten-besluit hun arbeid volledig moeten hervatten; daarna kunnen alle moeilijkheden, die zij hebben, worden besproken. De lectoren leggen, na beraad, een verklaring af en verlaten de vergadering.

art. 23 schorsing van de vergadering

Nadat de volgende zitting is bepaald op vrijdag 20 oktober te half drie en ds. A. I. Krijtenburg is voorgegaan in dankgebed, schorst de president-curator de vergadering.

art. 24 heropening

Op vrijdag 20 oktober te half drie heropent de president-curator de vergadering, leest voor Luc. 16 : 10-18 en vraagt de zegen des Heren over de vergadering.

art. 25 schrijven aan de generale synode te Amersfoort-West

Deputaten-curatoren besluiten zich met de zaak, die hen in de correspondentie en besprekingen met de lectoren drs. D. J. Buwalda en dr. H. M. Mulder heeft beziggehouden, te wenden tot de generale synode te Amersfoort-West.

art. 26 volgende zitting

De volgende zitting wordt vastgesteld op donderdag 26 oktober te halftien.

art. 27 schorsing

Na dankgebed bij monde van ds. H. Veltman schorst de president-curator, ds. D. van Dijk, de vergadering.

art. 28 heropening

De president-curator, ds. D. van Dijk, heropent op donderdag 26 oktober te halftien de vergadering; nadat hij uit Gods Woord heeft voorgelezen Zef. 3 : 9-13 gaat hij voor in gebed. Hij memoereert, dat ds. A. I. Krijtenburg niet tegenwoordig kan zijn, omdat hij in een ziekenhuis moest worden opgenomen. De Here moge hem genadig herstellen en aan zijn arbeid teruggeven. Hij verwelkomt zijn secundus, ds. W. Vreugdenhil.

art. 29 notulen

De notulen van de zittingen van 19 en 20 oktober worden door de secretaris, ds. H. Veltman, gelezen en door de vergadering vastgesteld.

art. 30 bezoek aan de lessen van drs Ph. Roorda

Ds. D. van Dijk rapporteert, mede namens ds. J. Hettinga, over het bezoek, dat zij op 25 oktober brachten aan de lessen van drs Ph. Roorda. De president-curator heeft bij die gelegenheid namens de curatoren een enkel woord tot drs Ph. Roorda en de studenten gesproken.

art. 31 moeilijkheden aan de Theologische Hogeschool

Moeilijkheden aan de Theologische Hogeschool, o.m. in verband met het afnemen van de examina, worden door de pro-rector, prof. J. Kamphuis, in opdracht van de senaat, ter sprake gebracht en door de deputaten-curatoren besproken.

art. 32 schrijven van de kerkeraad te Kampen (scriba J. Bos)

Een schrijven van de kerkeraad te Kampen (scriba J. Bos), reeds vermeld in het kort verslag van de vergadering van 6 juli 1967, waarin deze kerkeraad prof. J. Kamphuis aanklaagde, dat hij zich had schuldig gemaakt „aan de censurable zonden van openbare scheurmaking en in-

dringing in anderer dienst”, alsmede een hierop betrekking hebbende brief van de generale synode te Amersfoort-West komen in behandeling. De hoogleraren zijn, met uitzondering van prof. H. J. Schilder, hierbij niet aanwezig.

art. 33 volgende zitting

De volgende zitting wordt bepaald op maandag 30 oktober.

art. 34 schorsing van de vergadering

Nadat ds. W. Vreugdenhil is voorgegaan in dankgebed schorst de president-curator, ds. D. van Dijk, de vergadering.

art. 35 heropening

Op maandag 30 oktober heropent de president-curator, ds. D. van Dijk, de vergadering, leest uit de Schrift Openb. 3 : 7-13 en gaat voor in gebed. Hierin gedenkt hij ook ds. A. I. Krijtenburg.

art. 36 notulen

De notulen van de zitting van 26 oktober worden, nadat ze door de secretaris, ds. H. Veltman, gelezen zijn, door de vergadering vastgesteld.

art. 37 kort verslag

De assessor, ds. F. de Vries, leest het kort verslag van de vergaderingen van 2, 6, 12, 19 en 20 oktober 1967; deputaten-curatoren stellen het vast.

art. 38 voortzetting van de behandeling van het schrijven van de kerkeraad te Kampen (scriba J. Bos)

De behandeling van het in art. 32 bedoelde schrijven van de kerkeraad te Kampen (scriba J. Bos) wordt, nadat prof. J. Kamphuis over de tegen hem ingediende aanklacht gehoord is, voortgezet zonder dat één der hoogleraren tegenwoordig is.

art. 39 ingekomen stukken

- Van twee studenten is resp. een kennisgeving van verloving en van ondertrouw ingekomen. De secretaris, ds. H. Veltman, heeft hun de gelukwensen van deputaten-curatoren overgebracht.
- afschrift van een schrijven van de kerk te Rotterdam-Kralingen aan de generale synode te Amersfoort-West, met betrekking tot het besluit van deputaten-curatoren ten aanzien van de inschrijving van studenten; als kennisgeving aanvaard.

art. 40 schrijven van de generale synode te Amersfoort-West

Van de generale synode te Amersfoort-West is een schrijven ingekomen d.d. 25 oktober 1967, in antwoord op brieven van deputaten-curatoren d.d. 1 en 13 september 1967. Met de behandeling wordt een aanvang gemaakt.

art. 41 schorsing van de vergadering

Nadat ds. F. de Vries de vergadering is voorgegaan in dank- en smeekgebed, schorst de president-curator, ds. D. van Dijk, de vergadering, die zal worden voortgezet op 2 november 1967.

art. 42 heropening

De president-curator, ds. van Dijk, heropent de vergadering op donderdag 2 november te halftien en gaat na het lezen van Klgl. 3 : 17-31 voor in gebed.

art. 43 notulen en kort verslag

De secretaris, ds. H. Veltman, leest de notulen van de vorige zitting, de assessor, ds. F. de Vries, het kort verslag. Beide worden door de deputaten-curatoren vastgesteld.

art. 44 gezondheidstoestand van prof. C. Veenhof

Van prof. C. Veenhof is via prof. H. J. Schilder bericht ontvangen, dat hij op medisch advies tot het einde van november nog geen arbeid zal mogen verrichten. De vergadering neemt hiervan met leedwezen kennis.

art. 45 aanklacht tegen prof. J. Kamphuis

De behandeling van de in de artikelen 32 en 38 bedoelde aanklacht van de kerkeraad van Kampen (scriba J. Bos) tegen prof. J. Kamphuis wordt voortgezet.

Deputaten-curatoren komen tot de volgende uitspraak:

Deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool, Broederweg 15 te Kampen hebben kennis genomen van:

- een schrijven van de Raad van de Gereformeerde Kerk te Kampen (scriba J. Bos) d.d. 29 juni 1967, waarin deze kerkeraad

prof. J. Kamphuis aanklaagt, dat „deze zich schuldig maakte aan de censurable zonden van openbare scheurmaking en indringing in anderer dienst”;

- b. een schrijven van de generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland te Amersfoort-W. d.d. 11 oktober 1967, waarin de synode deputaten-curatoren verzoekt te dezer zake een uitspraak te doen;

zij overwegen:

dat, hoewel zij overeenkomstig hun uitspraak van 6 juli 1967 van mening blijven, dat aan de volgens de Kerkenordering bevoegde kerkelijke vergaderingen de beslissing staat of de kerkeeraad (scriba J. Bos) dan wel de kerkeeraad (scriba D. J. Gritter) als de wettige kerkeeraad van Kampen is te erkennen in het verband van de Geref. Kerken in Nederland, artikel 4 van hun instructie hun opdraagt toezicht te houden op leer en leven van hoogleraren;

zij zijn van oordeel:

dat zij naar artikel 4 van hun instructie bevoegd zijn over de door de kerkeeraad van Kampen (scriba J. Bos) tegen prof. J. Kamphuis ingediende aanklacht een uitspraak te doen;

zij besluiten:

zulk een uitspraak te doen.

Deputaten-curatoren constateren:

- a. dat in het schrijven van de kerkeeraad geen enkel Schriftbewijs is geleverd dat prof. J. Kamphuis zich zou hebben schuldig gemaakt aan "openbare scheurmaking en indringing in anderer dienst";
- b. dat in bijlage IV bij het schrijven van de kerkeeraad — een bekendmaking aan de leden der gemeente te Kampen — enkele Schriftplaatsen worden genoemd, te weten Rom. 16:17; Tit. 3:10; Ef. 4:3; Ef. 4:13 en 1 Cor. 1:13; die door de kerkeeraad als Schriftbewijs voor de aanklacht zouden kunnen zijn bedoeld.

zij overwegen:

- a. dat Rom. 16:17 en Tit. 3:10 in genoemde bijlage IV (een bekendmaking aan de leden der gemeente te Kampen) niet fungeren als adstructie voor de aanklacht van scheurmaking, doch als fundering voor de opwekking van de kerkeeraad aan de leden der gemeente: "ontvangt deze broeders niet meer als ouderlingen der gemeente";
- b. dat bovendien deze Schriftplaatsen spreken over het invoeren van vreemde leringen, die de eenheid des geloofs breken en een gemeente scheuren;
- c. dat de kerkeeraad geen enkele poging doet te bewijzen, dat prof. J. Kamphuis vreemde leringen zou hebben ingevoerd;

zij zijn van oordeel:

dat de kerkeeraad, door het aanhalen van Rom. 16:17 en Tit. 3:10, noch rechtstreeks (overweging a.), noch zijdelings (overweging b. en c.) bewijzen heeft aangevoerd, dat prof. J. Kamphuis zich aan openbare scheurmaking zou hebben schuldig gemaakt;

zij overwegen voorts:

- a. dat de aanhaling van Ef. 4:3, Ef. 4:13 en 1 Cor. 1:13 ten bewijze, dat prof. J. Kamphuis zich aan openbare scheurmaking zou hebben schuldig gemaakt, alleen dan ter zake is, indien vaststaat, dat de enigheid des geloofs niet verbroken is door de kerkeeraad; de kerkeeraad stelt zelf ook: "Indien de enigheid des geloofs door de kerkeeraad verbroken was..., dan was het zich onttrekken aan zulke kwade herders plicht der gelovigen" en geen scheurmaking;
- b. dat prof. J. Kamphuis echter stelt, dat de enigheid des geloofs wel verbroken is door de kerkeeraad;

(wordt vervolgd)

EEN OPEN DRIEHOEK

De meest weerloze wezens in onze samenleving zijn kinderen die zonder ouders door het leven moeten, die de veilige beslotenheid van het gezin missen, die geen beroep kunnen doen op de sterke hand van vader en voor wie een begrijpend moederhart vreemd is.

Voor deze kinderen is het te erger als va-

der en moeder hen niet door de dood zijn ont-rukt, maar als hun ouders door machteloosheid of, nog erger, door een zondig leven uit de ouderlijke macht zijn ontheven of uit die macht door de wereldlijke rechter zijn ontzet.

Voordat de justitie tot maatregelen en beslissingen overgaat hebben kinderen uit deze gezinnen vaak een onvoorstelbaar verdriet en lijden achter de rug. Helaas kwamen en komen zulke kinderen ook in de Kerk van Christus voor. Eenzaam, verward, verkleumd, geestelijk dikwijls verminkt zagen ze verbijstert rond in een wereld die geen zonnestraaltje voor hen had. Als we inzage konden krijgen van de archieven van voogdijverenigingen, dan zou ontzetting over zoveel kinderleed ons diep aangrijpen.

Het ligt voor de hand dat de Kerk van Christus helpende handen naar deze kinderen heeft uitgestoken om ook voor hen een moeder te zijn. Of ze dit altijd intens gedaan heeft laten we in het midden. Het is echter een feit dat in het verleden verschillende diakonieën de voogdijschap over die eenzame kinderen hebben aanvaard, en daarmee de verantwoordelijkheid van de ouders hebben overgenomen. Het spreekt vanzelf dat ze daarbij pleegouders inschakelden die de kinderen liefdevol in hun gezin opnamen en zo voor vele van hen tot grote zegen zijn geweest.

Maar in 1950 werd echter door regeringsmaatregelen onmogelijk gemaakt dat de diakonieën individueel nieuwe voogdijschappen konden aanvaarden. Dat was ontstellend, want voortaan zouden onze kinderen dus ondergebracht worden bij voogdijverenigingen of stichtingen die in geen enkel contact met de Kerk stonden, zodat verbondskinderen opgroeiden in een omgeving waar het voornaamste voedsel ontbrak, voedsel voor hun geestelijk leven.

Daar kon, daar mocht men niet in berusten. Op de Centrale Diakonale Conferentie te Rotterdam in 1952 werd de aandacht op de ontstane situatie gevestigd en een jaar later, op de Conferentie te Kampen, verzochten de daar vergaderde broeders het Comité een voorlopig bestuur in het leven te willen roepen om tot stichting van een Gereformeerde Kinderbescherming te komen. Enige maanden later was de Stichting er en startte zij met een kapitaal van tien gulden. Zij benoemde br. Rosenbrand tot inspecteur. Onder zijn uitstekende leiding is de Gereformeerde Kinderbescherming uitgegroeid tot een organisatie van formaat die, behalve met voogdij-kinderen, zich ook bemoeit met maatschappelijk werk en met gezinsvoogdij in samenwerking met de rechter. Tijdens de activiteiten van de stichting deed zich al spoedig de behoefte aan een eigen tehuis gevoelen, een tehuis voor pupillen die anders in een andere stichting ondergebracht moesten worden.

Onder de stimulerende leiding van de voorzitter der Stichting, professor Veenhof, is het Bestuur aan 't werk gegaan om te komen tot de bouw van een eigen tehuis. Het ging niet van een leien dakje, integendeel. Er is veel teleurstelling geweest, veel moeite en zorg. Maar de Heere gaf de kracht om door te zetten, gaf ook Zijn zegen in de vele gaven die uit de Kerk binnenstroomden om het ideaal te verwezenlijken, schonk uit het Stichtingsbestuur broeders die in staat waren de juiste contacten bij de Overheid te leggen en ook die technisch bekwaam waren de bouw van het tehuis te realiseren.

En zo is er ons Kindertehuis, de Driehoek, gekomen. De vijftiende november j. werd het onder grote belangstelling geopend. Het was heel jammer dat professor Veenhof, die zo'n groot aandeel heeft gehad in de worsteling om het einddoel te bereiken, om gezondheidsredenen de feestelijke opening niet kon leiden. Toch is het voor hem, evenals voor ons allen, een feestdag geweest waarvan de glans in onze herinnering niet licht zal verbleken. Het was een feest kennis te mogen maken met dit modern opgezette en ingerichte gebouw dat levensblijheid en levensruimte aan onze kinderen geeft. De architecten Bügel en Van de Dijk en de bouwer br. Van Buuren uit Leusbroek, kunnen met veel voldoening op hun werk terugzien.

Een schat van barmhartigheidsbetoon, van liefde van oud en jong is in dit gebouw geïnvesteerd. De kerkleden hebben voor het tehuis, geheel vrijwillig, negen ton opgebracht. En op de openingsdag bleef een bron van gaven vloeien. De Bond van Ger. Vrouwen schonk een gift van f 23.000,— bestemd voor

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementsprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

de inrichting van de keuken en wat daarmee annex is. Mevrouw Van Oord-Segers uit Werkendam bood het resultaat van haar actie voor de linnenkast aan, een som van f 2.500,—. De jongste spaarder, Sybren Foeses Kuiper overhandigde een zak met speelgoed. Een commissie uit Berkel „Dóór de jeugd vóór de jeugd” liet in de letterlijke zin het geld op het podium rollen, zodat de kas een bedrag van f 4600,— rijker werd. Broeder Berghuis uit Bedum verrijkte het tehuis wel met een bijzonder modern apparaat waarmee de jeugdige bewoners zeer in hun schik zullen zijn nl. een elektrische patat-frites machine, terwijl een dochter van de heer Berghuis een fles met zevenhonderd gespaarde stuivers ter hand stelde.

Al met al was het een feest dat blij maakte en ontroerde.

Ontroerde omdat zovelen in nauwe verbondenheid hier samen waren om te zien hoe goed de Heere voor ons was.

Ontroerde omdat deze dag een bewijs was dat er in de Gereformeerde Kerk momenten zijn dat men heel dicht bij elkaar staat, ondanks de verdeeldheid die er heerst.

Ontroerde omdat men heimwee voelde opkomen naar het ogenblik dat alle gescheurdheid weer geheeld zal zijn en men samen de lof des Heren opnieuw de wereld in kan zingen.

We hebben enige weken voor de officiële opening gezien hoe het grote gezin van de Driehoek zich om de grote, ronde tafel schaarde en samen de maaltijd gebruikte met de leidsters tussen de kinderen in. Het waren kinderen van verschillende leeftijd en uit verschillend milieu. Wat zal Christus zich verheugd hebben bij de aanblik van die tafel, want het waren Zijn kinderen die daar zaten en die er een liefde ontvingen welke een weerspiegeling was van de liefde en de warmte die Hij, in het verre verleden, de kleinen gaf toen Zijn armen hen omsloten.

Christus vraagt van het hoofd van het tehuis, de heer Bassie, en van zijn medewerkers dicht bij Hem te leven. Die arbeid vraagt veel geloof, veel liefde, veel toewijding, veel offerbereidheid. Maar Christus mag dat vragen omdat Hij Zijn eigen leven verteerd heeft in vlammen van liefde.

Heere, geef dat Uwe ogen open mogen zijn over dit tehuis, bij dag en bij nacht.

Geef allen die bij het kinderbeschermingswerk in de Driehoek betrokken zijn, al wat hun ontbreekt, mild en overvloedig.

J. H. Veenkamp

Voor het hartelijk medeleven, ons betoond na het zo plotseling overlijden van ons lief zootje en broertje

BERRY

zeggen wij onze welgemeende dank. In het bijzonder de dames, die direkt na het ongeval hem terzijde stonden en mevrouw Kiel, die hem naar het ziekenhuis begeleide.

A. F. SCHRIJVER
A. SCHRIJVER-VISSCHER
EN KINDEREN

Kampen, december 1967
Prins Bernhardstraat 23.